

Meyve ve sebze üreticilerine destek ve sektör analizi

Автор(и): Добринка Павлова, директор на Дирекция „Биологично земеделие и растениевъдство“

Дата: 26.02.2016 Брой: 2/2016

Bulgaristan'da, elverişli doğal, iklim ve toprak koşulları, yetiştirilen tarımsal ürünlerin büyük çeşitliliğini belirlemektedir. Ülkemiz, unutulmaz tat ve aromaya sahip meyve ve sebze üretimindeki gelenekleriyle, ayrıca bunlardan elde edilen yüksek kaliteli ve bol ürünle tanınmaktadır.

Meyve üretimi

Ülkemizdeki meyve bahçeleri ve yumuşak meyve ekim alanları yaklaşık 47.000 hektarı* kapsamaktadır. Henüz verime yatmamış genç plantasyonlar 12.000 hektarı oluşturmaktadır. Ülke, meyve türlerinden ortalama **169.000 ton** meyve üretmektedir. Meyve türlerinden elde edilen toplam üretimde en büyük görece paya sahip olanlar şunlardır:

- elma – 54.502 ton – %32,0;
- kiraz – 33.294 ton – %20,0;
- şeftali ve nektarin – 30.483 ton – %18,0;
- erik ve mirabelle eriği – 24.640 ton – %15,0;
- çilek ve ahududu – 8.771 ton – %5,0;
- sofralık üzüm – 7.079 ton – %4,0.

Üretilen meyvenin %65,0'ı ticari ağa yönlendirilmekte, %27,0'ı işleme endüstrisine gitmekte ve %4,0'ı kendi tüketimi için ayrılmaktadır.

Yıllık olarak, yaklaşık 78.000 ton taze meyve işlenmekte olup, işlenen miktarlar önceki yıllara kıyasla artış göstermektedir.

İşlenen meyveler içinde en büyük paya kiraz, elma, şeftali ve erik sahiptir.

İşlenmiş meyvelerden elde edilen bitmiş ürünlerin üretimi 63.000 tona ulaşmaktadır. İşlenmiş ürünlerin payı şu şekildedir:

- %14,0 – meyve konsantreleri ve meyve suları;
- %37,0 – konserve ürünler (reçel ve kompostolar dahil);
- %17,0 – dondurulmuş meyveler.

Bu üç ana ürün, üretilen meyve ürünlerinin %68,0'ını oluşturmaktadır.

Üzüm üretimi

Bulgaristan'daki toplam bağ alanı 63.000 hektar olup, bunun 53.000 hektarı çiftliklerdeki bağ alanlarıdır ve bu alanın 32.000 hektarı hasat edilmektedir.

Bağ ve Şarap İcra Ajansı'na kayıtlı şarap üreticileri tarafından beyan edilen, şarap ve şıra üretimi için **işlenen üzüm** miktarı 104.000 tondur.

2015 yılına ait geçici verilere göre, meyve ürünlerinde, hafif bir düşüş bildirilen elma ve vişne hariç olmak üzere, hem hasat alanında hem de üretimde bir artış görülmektedir.

Henüz verime yatmamış yeni dikilmiş ve genç plantasyon alanları son yıllarda olumlu bir eğilim göstermektedir.

Olumsuz iklim koşulları nedeniyle, geçen yıl hemen hemen tüm meyve ürünlerinde bir önceki yıla kıyasla daha düşük bir ortalama verim bildirilmektedir.

Sebze üretimi

Tarımsal işletmelerde sebze üretimi için kullanılan **alanlar** yaklaşık 34.000 hektar olup, bunun 33.000 hektarı açık alan, 900 hektarı ise sera alanıdır.

Ulusal üretim açısından en önemli ürünler domates, salatalık, biber, patates, karpuz, baş lahana ve patlıcandır.

Açık alan ve sera alanlarından elde edilen toplam sebze **üretimi** 520.000 tondur.

Toplam üretimde en büyük paya sahip olanlar şunlardır:

- patates – 132.561 ton – %26,0;
- domates – 120.489 ton – %23,0;
- salatalık (toplam) – 51.297 ton – %10,0;
- biber – 49.909 ton – %10,0;
- baş lahana – 42.347 ton – %8,0.

Sadece açık alanlardan elde edilen sebze üretimi 427.000 ton olup, toplam üretimin %82'sini temsil etmektedir.

Sera alanlarından elde edilen sebze üretimi 93.000 ton olup, toplam üretimin %18'ini oluşturmaktadır.

Kültür mantarı üretimi 2.200 tondur.

Sera üretiminde en büyük görelî paya sahip ürünler şunlardır – salatalık, domates, marul ve yaprak marul, ve biber.

Son yıllarda, sera alanlarından üretilen ürün miktarlarında (özellikle salatalık, marul ve yaprak marul) artış eğilimi görülmektedir.

Sera üretimi, uygun sebze yetiştirme teknolojileri uygulandığında ve gözetildiğinde verim planlamasına olanak tanır. Bu üretim türü, üretilen sebzelerin miktarlarının istikrarını, ayrıca bunların pazara veya ihracata yıl boyu arzını sağlar.

Ana sebze ürünlerinden bazılarının daha yüksek ortalama verimi, tarımsal üreticiler tarafından uygun yetiştirme teknolojilerinin uygulanması ve yüksek kaliteli, sertifikalı tohum kullanımının sonucudur.

Üretilen ve ticari ağ için ayrılan sebzelerin %69,0'ı taze olarak pazarlanmaktadır. İşletmelere endüstriyel işleme için teslim edilen sebzeler %18'ini, kendi tüketimi için ayrılanlar ise %13,0'ını oluşturmaktadır.

Taze sebzelerin işlenmesi, ülkedeki toplam sebze üretiminin ortalama %17–19,0'ını veya yaklaşık 88.000–97.000 tonunu oluşturmaktadır. Sebze işlemede en büyük pay (işleme için ayrılan toplam

sebze miktarı içinde) %42,0 ile domatese aittir; bunu %20,0 ile biber takip etmektedir; patlıcan, bezelye ve kornişon turşusu – toplamda %12,0. İşleme için ayrılan diğer tüm sebze ürünlerinin payı %26,0'dır.

2015 yılına ait geçici verilere göre, domates, patates, kavun ve karpuz gibi ana sebze ürünlerinin çoğu, 2014'ün aynı dönemine kıyasla daha düşük üretim göstermektedir. Düşüş %8 ile %24 arasında olup, en belirgin şekilde karpuzda görülmektedir. Öte yandan, biber üretimi bir yıl öncesinin seviyesinin %17,4 üzerindedir.

Bir önceki yıla kıyasla, bu aşamada domates, karpuz ve kavun için daha düşük, patates ve biber için ise daha yüksek bir ortalama verim bildirilmektedir.

Avrupa fonları ve devlet bütçesi fonları ile destek

Meyve ve sebze üreticileri (açık alan ve sera üretimi) mevcut programlama döneminde **üç şekilde** desteklenmektedir:

- Avrupa fonlarından gelen fonlarla;
- Kırsal Kalkınma Programı önlemleri kapsamında (yine Avrupa fonları);
- Devlet bütçesinden gelen fonlarla.

I. İlk destek yolu, aşağıdaki şemalar aracılığıyla doğrudan ödemelerden (Avrupa fonları) gelen fonlarla destektir:

- Tek Alan Ödeme Şeması (SAPS) – 2015 için gösterge oranı 162,00 BGN/ha;
- Meyveler için bağlı destek şeması (2015 için gösterge oranı 1.662,00 BGN/ha);
- Sebzeler için bağlı destek şeması (açık alan üretimi) – (2015 için gösterge oranı 2.071,00 BGN/ha);
- Sebzeler için bağlı destek şeması – sera üretimi (2015 için gösterge oranı 8.814 BGN/ha);
- Yeniden dağıtıcı ödeme şeması (2015 için gösterge oranı 148,60 BGN/ha);
- İklim ve çevre için faydalı tarımsal uygulamalar ödeme şeması – yeşil doğrudan ödemeler (2015 için gösterge oranı 125,70 BGN/ha);
- Genç çiftçiler şeması (2015 için gösterge oranı 40,50 BGN/ha).

Meyve ve sebzeler için bağlı doğrudan destek şemalarına ayrılan garanti edilmiş ayrı bütçeler, ana doğrudan ödeme şemalarına – Tek Alan Ödeme Şeması ve yeşil doğrudan ödemelere – ilave olacaktır.

Doğrudan ödemeler kapsamında, Bulgaristan, Avrupa Komisyonu'na 2015–2020 dönemi için meyve ve sebze üreticilerine yönelik aşağıdaki gibi **üç bağlı destek şemasının** uygulanacağını bildirmiştir:

1. Meyveler için bağlı destek şeması – destek için uygun olanlar, aşağıdaki türlerden en az 0,5 hektar (birlikte veya ayrı ayrı) uygun alana sahip çiftçilerdir: elma, armut, kayısı ve kayısı (yerel çeşitler), şeftali ve nektarin, erik (*Prunus domestica*), kiraz, vişne, ceviz, sofralık üzüm, çilek ve

ahududu. Bu şema kapsamında 2015 bütçesi 20.024.464 EUR'dur ve beklenen destek seviyesi yaklaşık 507 EUR/ha'dır.

2. Sebzeler için bağlı destek şeması – destek için uygun olanlar, aşağıdaki sebzelerden – açık alan üretimi: domates, biber, salatalık, kornişon turşusu, baş lahana, kuru soğan, patlıcan, havuç, yeşil bezelye, yeşil fasulye, kuru sarımsak, patates, karpuz, kavun ve kabak – en az 0,5 hektar (birlikte veya ayrı ayrı) uygun alana sahip çiftçilerdir. Bu şema kapsamında 2015 bütçesi 17.861.580 EUR'dur ve beklenen destek seviyesi yaklaşık 470 EUR/ha'dır.

3. Sera sebzeleri için bağlı destek şeması – destek için uygun olanlar, aşağıdaki sebzelerden (sera üretimi): domates, biber ve salatalık – en az 0,5 hektar (birlikte veya ayrı ayrı) uygun alana sahip çiftçilerdir. Bu şema kapsamında 2015 bütçesi 2.650.000 EUR'dur ve beklenen destek seviyesi yaklaşık 2.500 EUR/ha'dır.

Bu sektördeki işletmelerin nispeten daha küçük boyutu göz önüne alındığında, meyve ve sebze üreticileri ayrıca, tüm işletmeler için ilk 30 hektar için ek ödeme şeklinde yeniden dağıtıcı ödemenin getirilmesinden (2014'te başlatıldı) ve işletme başına 500 EUR ila 1.250 EUR ödeme sağlayan küçük çiftçiler şemasından (sadece 2015'te şemaya gönüllü giriş) yararlanmaktadır.

II. İkinci destek yolu, 2014–2020 Kırsal Kalkınma Programı önlemleri kapsamında finansman yoluyla. "Meyve ve sebzeler" sektörü, Program kapsamında proje değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi ve hedefli çağrılar yoluyla destek için öncelikli olacaktır. Meyve ve sebze üreticileri, KKP 2014–2020'nin (Avrupa fonları) aşağıdaki önlemleri kapsamında projelerle başvurabilirler:

Önlem 4 – Fiziksel varlıklara yatırımlar;

- Alt önlem 4.1. Tarımsal işletmelere yatırımlar;
- Alt önlem 4.2. Tarımsal ürünlerin işlenmesine/pazarlanmasına yatırımlar;
- Alt önlem 6.1. Önlem 6 "Çiftlik ve iş geliştirme" kapsamında genç çiftçilere başlangıç yardımı;
- **Önlem 9** – Üretici grupları ve organizasyonlarının kurulması;
- **Önlem 10**